

наша СЛОВА

Не пакідайце ж мовы нашай беларускай, каб не ўмёрлі!
ФРАНЦІШАК БАГУШЭВІЧ

Газета выходзіць з сакавіка 1990 года

№ 18 (1325) 3 ТРАЙНЯ 2017 г.

У Гародні абраалі лепшую беларусачку

28 красавіка ў Гароднім доме культуры г. Гародні прайшоў урачысты конкурс "Гарадзенская беларусачка - 2017". У барацьбе за тытул дзяўчата паказвалі свае кулінарныя, танцевальныя, прамоўніцкія і спартовыя здольнасці, падведамі "Белсат".

- Галоўны крытэр - беларускасць, валоданне беларускай мовай. Таксама мы глядзелі на прыгажосць дзяўчатаў, на іх крэтыёнасць, здольнасці. Сёлета ўпершыню быў конкурс па чырлідынгу: Міністэрства спорту і турызму нядаўна ўключыла чырлідынг у лік алімпійскіх відаў спорту. Хто ведае - можа праз чатыры гады на Алімпіядзе будуць выступаць менавіта гэтыя дзяўчата, - сказаў PR-менеджар праекту Сяргей Іваноў.

Даведка. Летась Міжнародны алімпійскі камітэт прызнаў Міжнародны саюз чырлідынгу часовым чальцом. Праз трэх гады чырлідынг можа ўваіцца ў праграму Алімпійскіх гульняў.

У выніку з дваццаці чатырох кандыдатаў журы абрала сямёру лепшых, якія выйшли ў фінал. Сёлета ўпершыню за саламянную карону змагаліся не толькі студэнткі гарадзенскіх каледжаў і ВНУ, але і маладая настаўніца беларускай мовы з пачатковай школы № 8 Анастасія Трафімчук, якая і перамагла.

Карону пераможцы на дзеў намеснік старшыні аддзела ідэалагічнай працы Гарадзенскага гарвыканкама, які ўзначальваў сёлета журы, што

я вельмі баюся працы з карэспандэнтамі, з тэлебачаннем. Мае першыя спробы працы з камерай быў такія: "Аа! Што казаць?!", - кажа дзяўчына. - Але гэта штосьці неверагоднае, не веру, што гэта са мной адбылося.

Тытул самай таленавітай і прыгожай гарадзенкі прысудзіл ў 11-ты раз. За гады існавання "Гарадзенская беларусачка" ператварылася з фальклорнага конкурсу ў вялікае шоў. Арганізаторы кажуць, што мерапрыемства праводзіц-

140 гадоў з дня нараджэння Антона Грыневіча

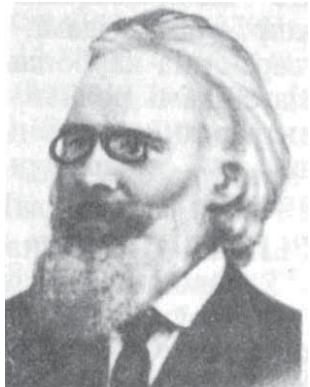
Антон Антонавіч Грыневіч (3 траўня 1877, хутар Іванаўшчына, Лепельскі павет - 8 снежня 1937) - збіральнік беларускага музычнага меласу (фальклору), выдавец, педагог.

Скончыў Дзісенскаское гарадское вучылішча. Калежскі сакратар у Санкт-Пецярбургу. Удзельнік суполкі "Загляне сонца і ў наша ваконца". Заснавальнік "Выдавецтва Антона Грыневіча" (1910). У 1910-1912 гадах выдаў два тымы кнігі "Беларускія песні з нотамі" (разам з А. Зязюлем, 1912), зборнікі пээзіі Я. Купала "Гусляр", "Адвечная песня", трэх зборнікі апавяданняў Я. Коласа, першую кнігу У. Галубка "Апавяданні", зборнікі наведаў Тайруса і Гавазда.

Загадчык мастацкай падsecкі Белнацкама (1918), Беларускага народнага дома.

У Вільні з 1920 г. Падтримліваў Беларускую драматычную майстэрню. У час быцця ў Вільні быў арыштаваны дэфензіў, адбыў год зняволення ў варшаўскай турме. У Вільні выдаў "Народны спеўнік" (1920), "Школьны спеўнік" (1920), "Навука спеву" (1923), "Беларускі дзіцячы спеўнік" (1925). Рыхтаваў "Канцэртны спеўнік", "Аднагалосыя, двухгалосыя і харавыя канцэртныя спевы". Быў звольнены з Віленскай бел. гімназіі за недобранадзейнасць, ізноў паддадзены следству. Уцёк у БССР.

У Менску з 1925 г. Сакратар музычнай падsecкі Інбелкульту (1925-1928), потым у Акадэміі навук БССР (1929-1930). Удзельнік этнаграфічных экспедыцый на Палессі, на Полаччыне, у паўночных раёнах Беларусі. Падрыхтаваў да друку ў БССР зборнікі "Адна-

галосыя, двухгалосыя і шматгалосыя народныя песні", "Дзіцячыя гульні", зборнік фартэпіяных твораў рэвалюцыйнага зместу на тэксты беларускіх пісменнікаў. Збіраў фальклор на Палессі і ў Падзвінні. Аўтар артыкулаў у беларускім перыядычным друкі.

Арыштаваны ў 1933 г., памёр у лагеры.

Вікіпедыя.

80 гадоў з дня нараджэння Валянціна Мысліўца

Валянцін Мысліўец, нарадзіўся 09.05.1937 г. у вёсцы Хазянінка Пухавіцкага раёна Менскай вобласці ў сялянскай сям'і. Скончыў тэхні-

чную навучальную ў Менску па спецыяльнасці майстар-будаўнік (1956). Служыў у марскіх пагранічных частках (1956-1957). Працаўваў мантажнікам у Менскім будаўнічым кіраванні радыёфікацыі (1958), мадэльшчыкам на заводе аўтаматычных ліней (1959-1964). З 1965 г. - літгуспрацоўнік рэдакцыі "Чырвонае змена", з 1967 г. - рэдактар на Беларускім радыё. У 1967 г. скончыў вячэрніе аддзяленні факультета журналістыкі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта. З 1976 г. - галоўны рэдактар Галоўнай рэдакцыі літаратурна-драматычных праграм Беларускага тэлебачання,

з 1980 г. - рэдактар аддзела нарысу часопіса "Полымя", з 1983 г. - літкансультант "Сельскай газеты", у 1987-1988 гг. - начальнік аддзела Беларускага фонду культуры. Сябар СП СССР з 1967 г.

У друку выступаў з 1962 г. Выдаў шэраг нарысаў, аўтар зборнікаў аповесцей і апавяданняў "Дубы не маўчаць" (1967), "Гарачая сталь" (1971), "Каханне на золаку" (1986), раман "Мужанцы" (1982), дакументальную аповесць "Выгнанне грэшнікаў" (1990). Зрабіў літаратурныя запісы ў кнігі I. Макарэвіча "Гаспадар на зямлі" (1989).

Вікіпедыя.

Цяньцінскі ўніверсітэт пачне набор на спецыяльнасць "Беларуская мова"

Першы набор на спецыяльнасць "Беларуская мова" пройдзе ўлетку ў Цяньцінскім універсітэце замежных моў (ТУЗМ), паведамілі БЕЛТА ў пасольстве Беларусі ў КНР.

ВНУ стане другой у Кітаі, у якой выкладаецца гэтая спецыяльнасць. Беларуская мова ўжо вывучаецца ў Другім пекінскім універсітэце замежных моў. Тэма пашырэння наўчання беларускай мове ў ліку іншых абліякоўвалася

падчас сустэрэчы Надзвычайнага і Паўнамоцнага Амбасадара Беларусі ў КНР Кірыла Рудога з рэктарам ТУЗМ Сюй Ганам.

Акрамя таго, разглядаліся пытанні супрацоўніцтва ў цэлым у сферы адукцыі і іх перспектывы. Сустэрэча праішла падчас міжнароднай канферэнцыі "Кітайска-беларускае супрацоўніцтва ў сферы вышэйшай адукцыі ў рамках канцепцыі "Адзін пояс - адзін

шлях", у якой удзельнічаў беларускі дыпламат. Мерапрыемства было арганізавана ў Цяньцінскім універсітэце замежных моў пры ўдзеле кітайскіх і беларускіх ВНУ. З беларускага боку на канферэнцыі былі прадстаўлены Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт, Менскі дзяржаўны лінгвістычны ўніверсітэт і Беларускі нацыянальны тэхнічны ўніверсітэт.

Дзяўчата рыхтаваліся да конкурсу два месяцы: займаліся танцамі, вучыліся хадзіці па подыю, шылі гарнітуры, рыхтавалі розныя стравы і складалі мультымедыйныя аўтапрезентациі. А таксама, па ўсёй бачнасці, падцягвалі беларускую мову.

ISSN 2073-7033

складалася з восьмі мужчын. - У галаве круціца пытанне: чаму я? Дагэтуль не магу павернць, - кажа ўсхваліванае праможца. - Вырашила паўдзелнічаць, бо гэта спраўднае свята беларускай мовы, якую, нажаль, у паўсядзённім жыцці цяпер так рэдка пачуеш. А так хочацца, каб яна жыла - і яна сапраўды жыве тут.

Неспадзейкай для Анастасіі Трафімчук стала запрашэнне на тэлеканал "Гародня Плюс" весці суботнюю ранішнюю перадачу на беларускай мове.

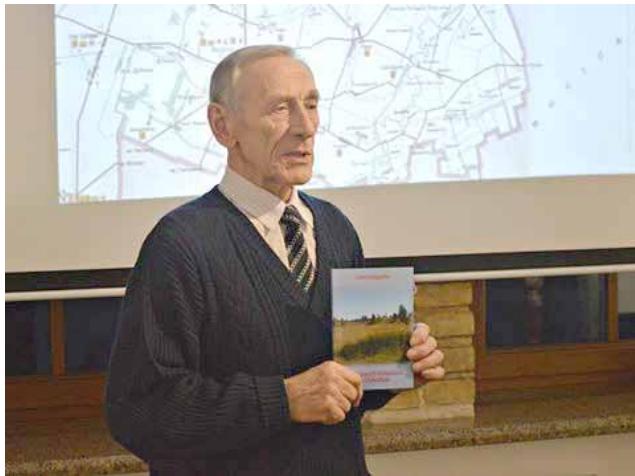
- Што да ролі вядоўцы,

ца з мэтай адраджэння беларускіх нацыянальных традыцый, дзеля папулярызацыі беларускай мовы і народнай творчасці, прыцягненні ўвагі гарадзенскай мадзіні да спадчыны беларускай культуры.

I трэба толькі вітаць такі падход гарадзенскіх работнікаў культуры да пашырэння беларускай мовы. Насуперак розным "песням жальбы" ў самых розных месцах, самымі рознымі способамі беларусы імкнуцца павярнуць грамадства да мовы. Цяпер без мовы і на подыю не выйдзеш.

- Што да ролі вядоўцы,

2 траўня, сябру Рэспубліканскай Рады, намесніку старшыні Гарадзенскай абласной Рады ГА "ТБМ імя Ф. Скарыны" Івану Будніку споўнілася 80 гадоў, 27 гадоў з якіх ён валанцёр ТБМ. Інтэрвю ў юбіляра ўзяў А. Крой.

А. Крой: "Іван Фёдаравіч, шматлікія сябры ТБМ сардэчна віншуць Вас з юбілеем і перадаюць самыя цеплыя пажаданні на Ваш адрас! Іван Фёдаравіч, у гэтым годзе будзе 500 гадоў, як выйшла Біблія Ф. Скарыны. У дадатак у Вас свой юбілей і Вы, як вядомы гарадзенскі актыўіст-валанцёр аддадзілі больш 27 гадоў грамадской арганізацыі, якая носіць імя славутага беларускага першабуржца. Раскажыце з нагоды важнага юбілею чытамам "НС" пра сябе. Калі і дзе Вы нарадзіліся, хто Вашы бацькі, чым яны займаліся? На якой мове гаварылі? Як праходзілі Вашы школьнія гады?"

І. Буднік: "Я нарадзіўся ў 1937 г. і да трынаццаці гадоў жыў у самай-самай беларускай вёсцы Лікоўка Гарадзенскага раёна. Усе жыхары яе (а гэта ў дадзеных часах ад 200 да 300 чалавек) былі беларусамі, праваслаўнымі і жаніліся з аднаверкамі. Толькі адзін з лікоўскіх жаніхоў, Кірыла Герынг, "здрадзіў" традыцыі - узяў у жонкі дзіўчыну-каталичку Яздзу з суседнай вёсکі Баранава і часта жартайліва паўтараў іншым мужыкам:

- Вось вы на Каляды і Вялікдзень толькі два дні ясце белыя пірагі і каўбасы, а я - чатыры. Так што думайце, мужыкі! Але хлопцы не надум-

Валанцёр Беларушчыны

Івану Будніку - 80!

працы і ў 58 гадоў адышоў у іншы свет. У сям'і назіралася сваёй зямлі 12 га і давялося апрацоўваць яшчэ 4 га, што засталіся ад стрыечнага бацькавага брата Навума, які не вярнуўся з бежанства, трапіўшы ў Омскую губ. Вось гэтая колькасць была заўсёды косткаю ў горле зайдзроснікам і прычынай для звядзення рахункаў па скватнасці.

Бацькі - тата Фёдар і матуля Ганна Дэмітрыеўна з Паўлюковічаў - пажаніліся ў 1932 г. па каҳанні, хая Буднікам (быў у сям'і толькі адзін мужчына) патрэбны былі і работнікі на гаспадарцы. У 30-я гады яны займелі двое дзяцей (систра і я), а пасля вайны - яшчэ сяstryчку.

Бацькі паходзілі навучанне, школу і ўмкнуліся ўсё жыццё даць нам адукацыю, але прымусу не было. Сястра, старайшая на трох гады, пайшла ў школу да вайны, а пасля вызвалення Беларусі ў 1944 г. пайшлі мы або ў другі клас Касцюшкінай пачатковай школы. Яшчэ праз трох гады скончылі Лашанскую сямігодку і нашы шляхі павялі нас з бацькоўскай хаты ў шырокі свет. Бацькі ўсё жыццё пражылі ў Лікоўцы, былі ў ліку першай групы стваральнікаў калгаса ў вёсцы. А перад уступленнем у калгас доўга разважалі і думалі. Але стрычны брат з Омска на просьбу таты дадаў параду напісаў, што калі не ўступіць, то ўлады задушаць падаткамі, а потым вывезуць на Салаўкі ці ў Сібір. У калгасе працаўалі на самых радавых пасадах: паліводаў, матуля - кали вясмі гадоў на ферме. І ўсюды пераважала ручная праца".

А.К.: "У в. Лаша, дзе Вы скончылі семігодку, нарадзіўся славуты акаадэмік Я. Карскі. Але музей Я. Карскага ў Лашы, дзе скончылі засл. настайніку Беларусі А. Цыхуну быў створаны значна пазней, у 1964 г. Лаша была беларускай, а горад Гарадня зруйнаваўся. Вы, атрымаўшы беларускую адукацыю на вёсцы вымушшаны былі падладжвацица пад савецкую гарадскую сістэму, якая была не беларускай? У СШ № 6 Вы вучыліся ў адным класе з сынам А. Цыхуна будучым вядомым філолагам Г. Цыхуном. Як Вы сябе пачувалі ў рускамоўным класе і пазней ў інстытуце з нярускім вымаўленнем?"

І.Б.: "Загартоўка на беларускасць, якую мы атрыма-

лі ў сям'і і школе, захавалася на ўсё жыццё і спрацавала праз гады. Сярэднюю адукацыю я атрымліваў у рускай сярэдняй школе № 6 гор. Гарадні, і спачатку было складана і цяжка прывыкаць. Нават да гэтай пары помніца адна невялікая абраца за маё няўдале выкарыстанне рускага слова звавороту. І я стараўся хутчай пазбавіцца майго беларускага адрознення, хаця, думашца, неразумнае хлапчанё не падлягне асуджэнню за такое імкненне. Раёйская парадак раслі і мачаваліся ў маёй свядомасці пасля паступлення і пяцігадовага на-

вучання на рускім аддзяленні гістфілфака ў Гарадзенскім педагогічным інстытуце імя Я. Купалы (1953 - 1958 г.), двух-

скага вымаўлення як уласнага, так і адпрацоўкай яго ў вучняў, калі працаўаў намеснікам дырэктара Капцёўскай СШ і выкладаў рускую мову. У гэтай справе былі пэўныя поспехі, якія адзначалі мае калегі, калі давялося ў 80-я гады тройчы выезджашаць у Венгрию для правядзення заняткаў з венгерскім настаўнікам на курсах па рускай мове".

Пачуўшы гэта, я сядзеў на ложку і думаў, што цяпер у свеце адбудзеца: ці землетрасенне, ці авбал, ці неба рухне на зямлю. Потым пайшоў у школу, дзе заняткай нармальных не было, а пад вечар мы стаялі ў жалобнай варце калі бюста Сталіна, які знаходзіўся амаль пасярэдзіне, бліжэй да ўваходу ў 9-ю школу Гарадні (на перакрыжаванні вуліц Гарнавых і Гагарына, сёння дзіцячы цэнтр "Прамен", А.К.). Сумбур у маладых галавах быў пойны. А ў першыя студэнцкія гады нас, маладых камсамольцаў, гаркам і камітэт камсамолу выводзілі вечарамі на вуліцы горада на барацьбу са "стыхлягамі", каб мы, злавіўшы такога, накастыялі яму ў падваротні за несанкцыянаваны выгляд: штонікі ў дудачку і жоўтая туфлі на тоўстай падэшве. Раслі канфармістамі: і верылі ў камунізм, і кілі, асуджалі. Але камуністычнае ачмуронне было моцнае, ды і яно мела трэшчыны і скончылася. Яшчэ пры стварэнні калгаса ў Лікоўцы ў нас з сястрой склаліся непрыязныя адносіны да яго з-за гвалту пры стварэнні, грубага ўціску, біспраўнага становішча чалавека ў ім. Мы гэта назіралі на сваіх бацьках і прымалі іх на-

так што русіфікацыя была моцнай і грунтавалася не толькі на тым, што я быў выкладчыкам рускай мовы і літаратуры і павінен быў належным чынам адпавядаць гэтаму. Але галоўная прычына ў тым, што праводзілася дзяржаркай на палітыка, накіраваная на зліцё нацый, іх культур і мовай у неіную адзінку, г. зв. савецкую на расійскай аснове. І, што важна, гэтаму заміраванню верылі мільёны людзей, быццам бы так і павінна быць, і нікуды ад яго не дзеца.

Верылі ў вышэйшую

мудрасць, бязгрэшнасць і да-

льнабачнасць вярховых пра-

віцеляў краіны, у камуністыч-

ную сістэму, хаця трапілі з'едлі-

вы анекдоты і пра іх, і пра

палітычныя лад. Майм сябрам

здавалася, што ў цэлым сама

сістэма правільная, толькі ча-

госці ў ёй трохі не хапае, ча-

гаваў службы ў Савецкай Арміі і далейшай працы. Здавалася, што пасля інстытута і арміі мая расійская аснова стала даволі грунтоўнай. Але гэта было не так, у чым пераканаўся на работе ў школе. Першыя два гады пасля дэмабілізацыі працаўаў у Жукевіцкай васьмігодцы (Гарадзенскі раён, А.К.). У адзін з дзён пасля ўроку мы з дырэктарам школы Жуком У.М. асвойвалі магнітафон для выкарыстання яго на ўроках. Калі я запісаў і праслушаў у сваім чытнікі на рускай мове байку І. Крылова "Волк и ягнёнок", у мяне вусы гарэлі ад сораму за маё вымаўленне. У ВНУ не ўдзялялі ўвагі практычнай адпрацоўцы рускай арфазії. Вісім было відаць прыроджанага беларуса. І я супрэсна заняўся асваеннем ру-

строі і ацэнкі. Нявопытны розум верыў, што вышэйшае кірауніцтва краіны не будзе чыніць гвалт над сваім народам, а гэта робяць мясцовыя ўлады, якія скажаюць мудрую ідэю з калгасамі для вызвалення сялян ад цяжкай працы. Пра прыгонніцкую сутнасць калгасаў вялі мы, студэнты 2-3 курса, размовы, калі збраліся ў нядзелью на вечарынкі да Дуброўскага Лёні і Жыгярэвіча Зютка на знятай ім кватэры на пл. Леніна. Прыехаўшы ў гэты дзень з вёсак, мы везлі новыя факты пра ўладак калгасаў, імі дзяяліся, рабілі агульныя вывады. Моцны ўдар па наших поглядах нанёс даклад М. Хрушчова аб кульце асобы Сталіна, з якім пазнаёмлі студэнтаў у траўні ці чэрвені 1956 г.

(Прэзяг у наст. нумары.)

(Працяг. Пачатак у папяр.
нумары.)

Жывір (гравій) - буйна-
зяністі жоўты пясок.

Жлукта (бук) - 1) дра-
ўляная пасудзіна, выдзеўбана
з драўлянай калоды, для запар-
вання бялізны; 2) бандарная
пасудзіна на ножках, у якой запарвалі бялізу.

Жменя (горсть) - ко-
лькасць чаго-небудзь, што змя-
шчаецца ў далоні са сцінутымі
пальцамі.

"Жмуркі", "Хован-
кі" ("Жмурки") - дзіцячая гу-
льня ў хованкі: выбіраюць таго,
хто будзе жмурыць, а ўсе хава-
юцца. Ён павінен іх знайсці.

Жніво, пільніца (жат-
ва) - час, калі жнів'ць азімае
жыта.

Жнія, жніека (жни-
ца) - жанчына, якая жне сяр-
пом.

Жніярка (жатка) -
конная машина з крыламі, якая
жне.

Жолаб (жёлоб, карму-
шка) - 1) паўдупло для сцёку
воды; 2) выдзеўбаная або даш-
чатая пасудзіна, у якой кор-
міць свойскую жывёлу.

Жорны (ручная мель-
ница) - ручная прылада для
памолу збожжа.

Жупан, шарок (жу-
пан) - верхняя вонратка шлях-
ты і мяшчан.

Жур (кисель) - аўсяны
кісель.

Журавель (журавль) -
традыцыйнае прыстасаванне
каля студні для даставання ва-
ды.

Жывіца (живица) - ва-
дкая празрыста смала, што
выцякае з хвастых дрэў.

Жыжаль (Жижель) -
бог агню і кавальскай справы
ў язычніцкай міфалогіі ўсходніх
славян.

Жыта (рожь) - аднага-
довая расліна сямейства злака-
вых, зерне якой скрыстоў-
ваецца для прыгатавання хлеба.

"Жыта" - старажытны
карагод на Юр'е, які бытаваў
на Палесці.

Жытняк (житняк) -
шматгадовая кармавая травя-
ністая расліна сямейства зла-
кавых.

Жытняя баба - міфіч-
ная гаспадніня поля.

Жытнікі - дзеці, якія
нарадзіліся ў полі ў час жніва.

Жыцень - міфічны гас-
падар поля, бог восені.

Жычка (красная лен-
та) - чырвоная істужка.

Жэрабя (жребій) -
умоўны знак (дробная рэч),
якія выпяягаецца наўгад з па-
добных прадметаў пры вызна-
чэнні чарговасці на што-не-
будзь.

Жэрасці, жарасці (по-
перечины) - папяречныя жэ-
рдкі-перакладзіны на абодвух
канцах плытка, да якіх віцамі
прывязвалі бярвены.

3

Забалашь (заболоть) -
назва баваўняных каляровых
нітак для вышывання і ткання.

Забор (изгородь) - плот
(в. Марозавічы Лапацінскага с/
с Пінскага раёна).

Завознік (помольщик,
завозчик) - той, хто прывёз
збожжа малоць у млын.

Этнографічны тлумачальны слоўнік

Завойка (портянка) -
кавалак палатна або ануча для
акручвання лытак ног жніве,
каб зберагчы іх ад па-
шкоджвання.

Заворванне,

першая баразна-традыцыйны зем-
ляробчы абраад першай бараз-

Завушніца (серыга) -
упрыгожванне ў выглядзе ко-
льца, якое прымакаўваецца да
мочкі вуха.

Загата (завалина) -
прызба (в. Жабчава Капыль-
скага раёна).

**Заградка, правары-
на** (стойло) - адгародка жэрд-
камі стойла для жывёлы ў хля-
ве.

Загон, шнур (загон,
полоса) - паласа зямлі ў полі,
якая належыць аднаму гаспа-
дару.

Загнет (загнетка) - 1)
маленькая дробненька смалякі
і трэскі для распальвання агню;
2) маленькі агонь пры рас-
пальванні ў печы.

Задворак (задворки) -
частка двара паміж хатай і хля-
вамі (Гарадзенскі раён).

Зажынкі (зажинкі) -
урачыстасць пачатку жытняга
жніва.

Зазоўка - дэмантчная
лясная істота, якая заманывае
маладых мужчын і хлопцоў. За-
натаўана ў Вілейскім раёне.

Закот (фронтон) - 1)
зрубны шчыт; 2) зрубная страха
ў свірне, якая накры-
ваецца саламайнай страхой.

Закраса (приправа) -
тое, што дабаўляюць у ёжу для
лепшага смаку і паху (сала, мя-
са грыбы, рыба, прыправы).

Закрутка, круцёлка
(завёртка) - драўляная ручка
ў шуле для адкрыцця дзвярэй.

**Закрыліны, прычэлі-
ны** (закрыліны) - дошкі, якія
завяршаюць страху і франтон.

Закутак (закулок) -
цёмны, цесны вугал, куток.

Залатар (ювелир, зо-
лотар) - майстар па вырабе
розных рэчаў з золата.

Залатнік (золотник) -
старая мера масы, роўная 1/96
фунта (каля 4,26 г.).

Залатоўка (золотовка)
- манета ў 15 капеек.

Залатуха (золотуха) -
дзіцячая хвароба, якая характа-
рызуецца высыпкай і нарывамі
на целе.

Залеж (целина) - абло-
га, цаліна.

Залобак (фронтон) -
загін страхі ў верхнія частцы
франтона.

**Заложнік, залож-
нік** (ложечник) - паліца для
лыжак.

**Залом, завітка, закру-
тка, кукла** (залом) - пучок зла-
маных і асаблівым чынам за-
крученых сцяблін жытва або ін-
шага збожжа, знак шкодлівага
нарадзейства.

Залоўка, залувіца -
сястра мужа для ягонай жонкі.

Замова, заговор (заго-
вор) - фальклорны твор, засно-
ваны на веры ў магічную силу
слоў і малітвы.

Замок (замок) - 1) пры-
лада для замыкання чаго-не-

будзь; 2) сімвал аховы ў звыча-
ях і абраадах.

Замёт (брэвечатый за-
бор) - плот з бярвенняў, якія
закідваліся ў шулы.

Замша (замша) - мяк-
кая скора з аксамітнай павер-
хні.

Запань (запор) - адга-
роджаная частка ракі для за-
трымкі і сартавання сплаўных
бярвенняў і сама агароджа.

Запарожак (запоро-
жец) - казак з Запарожскай
Сечы.

Запарожцы - тыя, хто
прышоў на вяселле, каб толь-
кі паглядзець на яго і знаход-
зяцца за парогам.

**Запоіны, малая гарэл-
ка** (сватовство) - сватанне з
за столлем, за якім дамаўляліся
аб часе заручын і вяселля.

Запаска (шерстяной
передник) - суконны фартух.

Запер - застаронак гу-
мана (в. Жабчава Капыльскага
раёна).

Запечак, запечча (за-
печче) - 1) месца паміж печчу і
сцяной; 2) выступ печы.

**Запусты, запускі, за-
гавіны** (масленица) - нядзеля
перед вялікім пастом.

Запяканка - страва з
бульбы. Сырая бульба націра-
еца на цёрцы (тарцы) з вялікі-
мі адтулінамі і запякаецца, як
бабка (Вілейскі раён).

Заручыны, змовіны
(заручыны, говор) - падрых-
тоўчы этап перад вяселлем, ка-
лі маладым зяяўляюць сваім ба-
цькам і радні на бяседзе, што
яны згодны ўступіць у шлюб.

Засаўка, засоўка (за-
пор, засов) - рухомая металіч-
ная або драўляная пласцінка
для запірания дзвярэй.

Засек, аруд (закром) -
адгароджане месца ў клеці для
пэўнай культуры збожжя.

Засеўкі - земляробчы
абрад пачатку сяўбы. Най-
больш прыдатнымі днімі былі
аўторак і субота, радзей пят-
ніца.

Засланка, заслонка
(заслонка) - бляшаны ліст з руч-
кай або дошка з ручкай для
закрыцця вусця печы пасля
таго, як ная выпаліцца.

Застава даўнія (залог)
- залог, маёманасе забеспячэнне
атрымання пазыкі ці іншага
абавязацельства.

Заступ (лопата дере-
вянная) - лопата, у якой на
драўляны шчыт насаджваецца
шырокі жалезны падковапад-
обны наканечнік.

Засценак (застенок) -
невялікае сельскае паселішча,
якое ўзнікла ў выніку правя-
дзення валочнай памеры. У
засценку сялілася дробная
шляхта. Хутар.

Засценак (застенок) -
месца катаўвання ў прыдзе

Застаронак, запер,
тарпа (закром) - адгароджаная
ад малатаўнічасткай гумна.

Застрэшак (козыр'ёк)
- рабілі яго з саломы або доша-
чак, і ён прыкрываў верх сцяны
спераду хаты.

Застаронак, запер,
тарпа (закром) - адгароджаная
ад малатаўнічасткай гумна.

Зямлянка (землянка)
- жылое памяшканне ў зямлі са
страхой.

Зямляне (земяне) - ва-
еннаслужылае насельніцтва ў
Вялікім Княстве Літоўскім.

3-5-зубнай пілкі, замацаванай
на канцы драўлянай ручкі; 2)
скучанасць людзей, транспар-
ту і іх затрымка; сумесь пры-
значаная для браджэння пры
вырабе гарэлкі, піва і іншага.

Заходніе Палессе (За-
падное Палесце) - гістарычна-
энэграфічны рэгіён Беларусі,
які займае басейн верхнія Пры-
пяці і яе прытоку Піны і Ясель-
льды і на заходзе ўключаета
правабярэжжа Заходнага Буга.

Зашчапка (зашчёлка,
крючок) - прыстасаванне
для вязання сетак - невялікая
лучына з проразімі на адным
канцы.

Ігрышча (игрище) -
святочнае забава моладзі шлю-
бнага ўзорству з музыкаі, тан-
цамі і вячэрай (застоллем у
складчыну). Папяр

Навіны Германії

Конкурс адукацыйных міні-праектаў

Прадстаўніцтва зарэгістраванага таварыства "Deutscher Volkshochschul-Verband e.V." (ФРГ) у Рэспубліцы Беларусь абвясціла конкурс адукацыйных міні-праектаў на 2017-2018 гг.

Да ўдзелу запрашаюцца мясцовыя і рэгіянальныя недзяржаўныя некамерцыйныя арганізацыі, а таксама міжнародныя і рэспубліканскія грамадскія арганізацыі, якія дзеяйнасць на рэгіянальным і мясцовым узроўні.

Магчымымі тэматычнымі кірункамі міні-праектаў могуць быць: развіццё грамадзянскіх кампетэнцый; прававая пісьменнасць; прадпрымальніцтва і самазанятасць; інклузія людзей у складанай жыцці.

цёрай сітуацыі; беражлівия адносіны да навакольнага асяродзя і інш. Памер грантаў - ад 9 000 да 12 000 ёўра. Тэрмін рэалізацыі: ад 6 да 12 месяцаў.

Для ўдзелу ў конкурсе адукацыйных міні-праектаў неабходна запоўніць форму заяўкі і бюджету і накіраваць іх у электронным выглядзе на адрас pristrom@dvv-international.by з пазнакай "Конкурс міні-праектаў" да 20 траўня 2017 года.

Больш падрабязную інфармацыю можна знайсці ў Палажэнні пра конкурс.

З пытаннямі і за папярэдній кансультантай можна звязацца па электроннай пошце [pristrom@dvv-international/by](mailto:pristrom@dvv-international.by) ці па тэлефонах (017) 207

АДБ "Брусьель".

Як паглядзеь беларускае кіно?

Нацыянальная дзяржаўная тэлерадыёкампанія Рэспублікі Беларусь

220807 г. Мінск, вул. Макаёнка, 9, тэл. 389-75-95, факс + (375 17) 267-81-82 E-mail: tvr@all.tvr.by

Национальная государственная телерадиокомпания Республики Беларусь

220807 г. Минск, ул. Макаёнка, 9, тел. 389-75-95, факс + (375 17) 267-81-82 E-mail: [tvr@all.tvr/by](mailto:tvr@all.tvr.by)

14.04.2017 № 535/02-15/787
На № 36 ад 04.04.2017

Аб разглядзе ліста

Паважаны Алег Анатольевіч!

Ваш ліст пра недахопы на беларускім тэлебачанні беларускамоўных фільмаў (мастацкіх, дакументальных, мультыплікацыйных) быў разгледжаны ў генеральным прадзюсарскім цэнтры Белтэлерадыёкампаніі і накіраваны ў галоўную дырэकцыю тэлеканала "Беларусь 3" генеральнага прадзюсарскага цэнтра.

У адказ паведамляем наступнае.

Галоўная дырэкцыя тэлеканала "Беларусь 3" сумесна з дырэкцый ліцэнзійных праграм і кінапаказу падрыхтавалі для Вас зводныя табліцы, у якіх адлюстраваны беларускамоўныя фільмы, праграмы, серыялы і мультфільмы (у тым ліку мультфільм "Аповесць мінульых гадоў" і мультыплікацыйны серыял пра Несцерку), якія выйшлі ў эфір на тэлеканале "Беларусь 3" у 2016 г. - пачатку 2017 г. (табліцы прыкладзены).

Агульны аб'ём вяшчання на беларускамоўных фільмах (мастацкіх, дакументальных, мультыплікацыйных) у 2016 годзе склаў прыкладна 54 гадзіны 20 хвілін, а ў першым квартале 2017 года - прыкладна 4 гадзіны 10 хвілін.

У выпадку стварэння РУП "Нацыянальная кінастудыя "Беларусьфільм" новых беларускамоўных праектаў будзе разгледжана магчымасць іх паказу на тэлеканале "Беларусь 3".

Таксама паведамляем Вам пра тое, што на тэлеканале "Беларусь 3" выходзяць у эфір наступныя праграмы ўласнай вытворчасці на беларускай мове:

штодзённы праект пра навіны культуры "Калейдаскоп";

штодзённая тэлеперадача "Гэты дзень", якая асвяляе асноўныя памятныя даты і падзеі беларускай і сусветнай культуры;

штотыднёвы праект "Тэатр у дэталях", які знаёміць гледачоў з гучнымі тэатральными прэм'ерамі і спектаклямі, якія сталі класікай айчыннай сцэны;

штотыднёвая праграма "Наперад у мінулае", прысвечаная спрадвечнай песеннай культуры Беларусі;

штотыднёвая музычная праграма "Нацыянальны хіт-парад"; праграмы для дзяцей "Дабраянак" (на будніх) і "Калыханка" (штодзённа);

пазнавальная праграма "Музеі Беларусі"; віктарына "Размаўляем па-беларуску" і інш.

Генеральны прадзюсар
генеральнага прадзюсарскага цэнтра Г.М. Шульман.

Адказ вельмі грунтоўны, бо да гэтага ліста прыкладзены 23 старонкі табліц з пералікам перадач і фільмаў на беларускай мове. Як паглядзеь то і не мала. Але пачытаем уважліва ліст. На самым беларускім тэлеканале "Беларусь 3" "агульны аб'ём вяшчання на беларускамоўных фільмах (мастацкіх, дакументальных, мультыплікацыйных) у 2016 годзе склаў прыкладна 54 гадзіны 20 хвілін, а ў першым квартале 2017 года - прыкладна 4 гадзіны 10 хвілін".

Гэта значыць, што за 2016 год на канале "Беларусь 3" беларускамоўныя фільмы ішлі ажно тыдзень, а ў 2017 годзе - якое шчасце, ужо пайдня.

А на іншых беларускіх дзяржаўных каналах і гэтага няма.

Дык што нам у тых 23 старонках з пералікам фільмаў і перадач? Адпіска з прэтэнзіяй на грунтоўнасць. А калі ж мы прычакаем 4 гадзіны беларускага тэлебачання не за трох месяцы, а кожны дзень на кожным канале? Двухмоўе ж аднак!

Лідскія тэатральныя сустрэчы

XI абласны фестываль народных тэатральных калектываў "Лідскія тэатральныя сустрэчы" прайшоў 29-30 красавіка ў Лідскім палацы культуры, у вялікай і малой залах.

Па традыцыі, тэатральны фестываль праводзіцца раз у два гады з мэтай падтрымкі і папулярызацыі творчасці народных тэатраў вобласці. Мерапрыемства, якое па праве можна лічыць галоўнай тэатральнай падзеяй усей Гарадзеншчыны, спрыяе пашырэнню сферы ўплыву аматарскіх тэатраў на ўзровень эстэтычнай культуры насельніцтва. "Лідскія тэатральныя сустрэчы" - гэта істотная дапамога для развіцця творчых здольнасцей мадных артыстаў, важны стымул для падвышэння ўзровню выканальніцкага майстэрства калектываў.

У фестывалі прынялі ўдзел 12 лепшых тэатральных калектываў вобласці. Артысты паказалі драматычныя, лялечныя і музичныя спектаклі.

У прыватнасці самі лідзяне прадставілі два спектаклі: драму "Найдзяржайшае, што ёсьць у міне" па п'есе Т. Ламонавай, рэжысёра Ірына Сільчанка, і батлейку "Патрыкей", рэжысёра Ірына Вашкевіч.

Падзеі драмы, якую прадстаўляў Лідскі народны тэатр, разгортаўца ў старынным Наваградку ў эпоху караля Міндоўга. Міндоўга і Марту бліскуча ігралі Алег Лазоўскі, у жыцці работнік Палаца культуры, сябар ТБМ, і Тамара Зенюковіч, у жыцці бібліятэкар СШ № 11. Арганічна ўпісваліся ў канву спектакля і крыж Ефрасінні Полацкай і Пагоня, а стоды на заднім плане ядналі ўсё ў адну беларускую рэчансць.

Батлейку "Патрыкей",

як напісаная ў анатыцы, па матывах казкі "Ліса Патрыкееўна" прадстаўляў калектыву Лідскага раённага цэнтра культуры і народнай творчасці, які змагаецца за званне "народнага". Асноўны герой дзея - унук князя Гедзіміна, князь Патрыкей, які праславіўся ў 14-м стагоддзі выключнай хірасцю, прагнасцю і авантурызмам. Ён пражыў 80 гадоў і ў

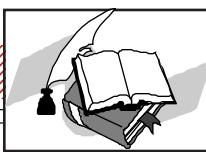
той няпросты час сумеў не схадзіць ні на адну вайну, прытым, што воіны тых былі па два разы на год. Трэба сказаць, што адразу так і не згадаць, які б пісменнік падымаў вобраз Патрыкея ў сваіх творы. Магчыма, што лідская батлейка зрабіла гэта першай і зрабіла выдатна, прытым, што ўсе лялькі і аbstяляванне былі выраблены тут жа ў Лідзе, у Доме рамёстваў, і Лідскі замак служыў фонам для дзея.

Па выніках конкурсных праглядаў вызначаны лепшыя калектывы, якія прымуць удзел у рэспубліканскіх фэстах народнай творчасці і абласной тэатральнай акцыі "Лепшыя тэатральныя спектаклі аматарскіх тэатраў вобласці - жыхарамі г. Гарадні" на сцэне Гарадзенскага абласнога драматычнага тэатра.

Нажаль фармат здачы газеты ў друк не дазваляе паведаміць пра ўсе вынікі фестывалю, але ўжо вядома, што драма пра Міндоўга атрымала прыз "За лепшае сцэнічнае ўвасабленне твора беларускай драматургіі", а батлейка пра Патрыкея ўзяла агульнае 3-е месца фестывалю і шэршн прызойць у розных намінацыях. Абсалютна заслужанае прызнанне працы, таленту і майстэрства.

Nash kar.

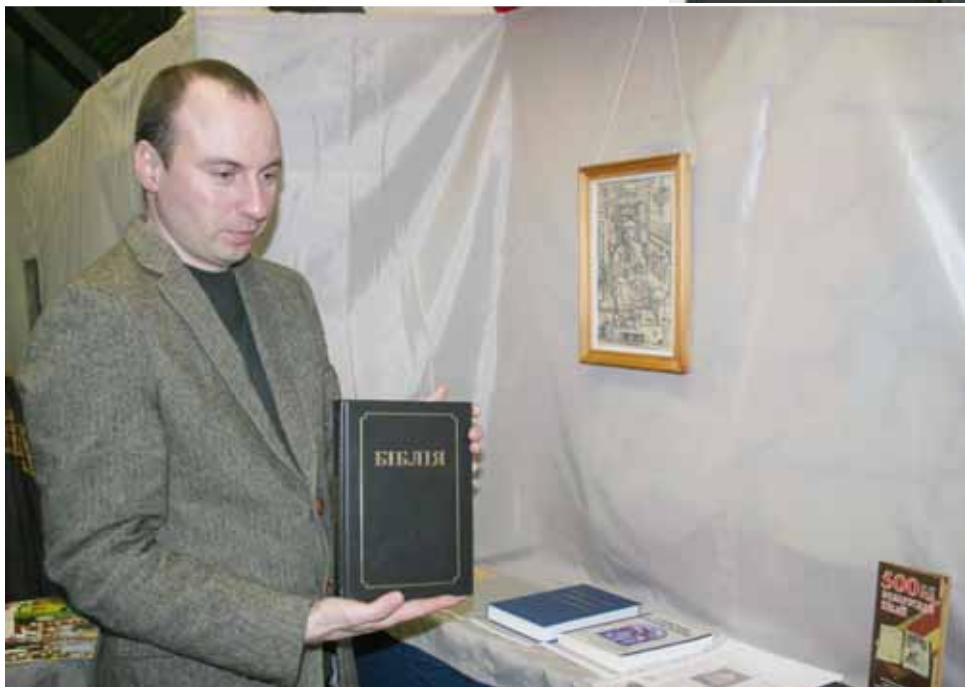

Да 500-годдзя беларускага кнігадрукавання

Выставка кніг Святога Пісання прайшла ў Жлобіне

З нагоды 500-годдзя беларускага кнігадрукавання ў Жлобінскім дзяржаўным гісторычна-краязнаўчым музее ў красавіку 2017 года праходзіла выставка розных выданняў Бібліі і духоўнай літаратуры ў перакладах на беларускую мову з прыватнай калекцыі супрацоўніка музея Ўладзіміра Мальца.

На думку Ўладзіміра, без кніг Старога і Новага Запаветаў, літургічных і бага-

слоўскіх тэкстаў, катэхісаў, малітоўнікаў і іншай рэлігійнай літаратуры на роднай мове не можа быць сапраўднага духоўнага адраджэння нашага народа. Беларусам у гэтай справе прыклад паказаў яшчэ Францішак Скарына. Яго перакладчыцкую справу ў ХХ-м стагоддзі, з выданняў гэтага часу і пачынаеца калекцыя Ўладзіміра Мальца, працягнула Васіль Сёмуха, пратаіерэй Сергій Гардун, ксіндзы Ўладзіслаў Чарняўскі і Ўладзіслаў Завальнок, грэка-каталіцкі святар Аляксандар Надсан і многія іншыя рупліўцы роднага слова.

У калекцыю Ўладзіміра Мальца ўваходзяць кнігі Святога Пісання і духоўная літаратура, выдадзеная католікамі, працягнула і прагностамі. У tym ліку - "Новы Запавет Господа Нашага Ісуса Хрыста. Святое Евангелле па-

ма быт прадстаўлены "Біблія. Кнігі Святога Пісання Старога і Новага Запавету" ў беларускім перакладзе Васіля Сёмухі (Мінск, 1999), "Святое Евангелле і праблемы перакладу на беларускую мову. Матэрыялы навукова-практычнай канферэнцыі па аблеркаванні перакладу Святога Евангелля на сучасную беларускую літаратурную мову" (Мінск: Рымска-Каталіцкая

парафія Святога Сымона і Святой Алены, 2011), іншыя.

Выставка выклікала цікавасць у наведальнікаў музея.

Мікалай ШУКАНАЎ,
крайчавец,
г. Жлобін.

На здымках: Уладзімир Малец распавядзе пра сваю калекцыю; выданні Святога Пісання на роднай мове. Фота аўтара.

Пачынае працаваць "Музей-дача Васіля Быкова"

3 траўня 2017 года а 12 гадзіні пачынае сваю працу філіял Дзяржаўнага музея гісторычнай беларускай літаратуры "Музей-дача Васіля Быкова".

Жыццёвым шляхом Васіля Быкова - аднаго з самых значных і самабытных творцаў беларускай літаратуры - пачаўся ў невялікіх вёсці Бычкі Ўшачскага раёна. З Віцебшчыны звязаны дзіцячыя і юнацкія ўспаміны пісьменніка, тут адбылося першае знаёмства Васіля Быкова з літаратурай, пачалося захапленне мастацтвам.

Менавіта ў гэты час заклаўся падмурок Васіля Быкова-пісьменніка.

Невыпадкова, што новы сезон філіяла "Музей-дача Васіля Быкова" пачынае з выставы "Усе мы родам з дзяцінства...". З 3 па 20 траўня адбудзеца презентация ўнікальнага предмета з фондаў музея - венскага крэсла, што належала Уладзіміру Хведаравічу Быкову, бацьку народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкова. На выставе будзе магчымасць даведацца пра дзяцін-

ства пісьменніка; пазнаёміцца з гісторыяй крэсла;

убачыць унікальныя фотаздымкі і малонкі Васіля Быкова.

Чакаем Вас па адресе: Мінскі раён, а.г. Ждановічы-6, вул. 6-я Дачная, д.62. Праезд ад ст.м. Пушкінская (аўт. №219, маршрутка №1419).

Кантакты тэлефон: (017) 334-56-21, (017) 335-44-47 Эл. пошта: bellitmuseum@tut.by

Творчай энергіяй ён узбагачаў беларускую культуру

На 60-тых годзе жыцця адышоў у вечнасць актыўіст Таварыства беларускай мовы, ганаравы сябар клуба "Спадчына", карэспандэнт газет "Новы час" і "Наша слова", музичны аналітык Анатоль Мяльгуй.

Анатоль Мяльгуй нарадзіўся 14 снежня 1957 года ў Менску. Ён скончыў Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт у 1989 годзе. З 1982 года выступаў у якасці пазаштатнага карэспандэнта газеты "Чырвонае змена", быў адным з вядоўцаў музичнай старонкі "Нотны аркуш" разам з Вітаутам Мартыненкам. У 1983-1993 гг. быў музичным аглядальнікам газеты "Чырвонае змена".

У 1985 годзе А. Мяльгуй стаў пераможцам I Усесаюзнага конкурсу знаўцаў рок-музыкі, арганізаваным часопісам "Студенческі меридан" (Масква). У 1986-1988 гг. сп. Анатоль быў старшынём менскага рок-клуба "Няміга". Ён удзельнічаў у арганізацыі першых беларускамоўных рок-фестаў "Тры колеры-I" (1986) і "Тры колеры-II" (1987). У 1993-2001 гг. ён выступаў як музичны аглядальнік шэрагу рэспубліканскіх выданняў, з 1999 г. - музичны касультант літблу "БМАгруп". У 2001-2005 гг. - вядовец музичных рубрык і аглядальнік газет "Новы Час", "Наша слова", "Знамя юности", "Белорусы и рынок", часопісаў "Дзеяслоў", "Роднае слова", ад 2005 г. - музичны карэспандэнт і аналітык інтэрнэт-парталу "Тузін гітоў".

Анатоль Мітрафанавіч быў аўтарам шматлікіх публікацыяў і крытычных матэрыяляў, прысвечаных праблемам нацыянальной культуры, стану беларускай мовы ў краіне, сучасных музичных кірункаў у Беларусі.

Сумесна з журналістам Вітаутам Мартыненкам у 1989 годзе ў выдавецтве БІНіМ (Нью-Ёрк) яны выдалі першую беларускую рок-энцыклапедыю "Праз рок-прызму". У 2006 годзе пабачыла свет іх новая сумесная кніга, прысвечаная беларускай музичнай культуре: "222 альбомы беларускага року і не толькі...". Грунтоўны том быў адзначаны спецыяльным прызом арганізатораў "Рок-каранацы - 2006". У 2010 годзе выйшла кніга "Беларускія слова ад спеву" у саўдтарстве Анатоля Мяльгуя, Эллы Дзвінскай і Паўла Севярынца.

Анатоль Мяльгуй быў сябрам культурна-асветніцкага клуба "Спадчына". Узнагароджаны медалём з выявай "Пагоні" за "...актыўную і плённую працу на ніве беларускай нацыянальнай журналистицы, за смелое адстойванне права беларускага народа на дзяржаўны суверэнітэт"

(1998), а таксама срэбранным пярсцёнкам з выявай "Пагоні" і довізам "Жыве Беларусь" за "...добрачынны і самаахвярны ўклад у падрыхтоўку і выданне альманаха "Скрыжали

"Спадчыны-4" (2005). Акрамя таго, спадар Анатоль быў узнагароджаны медалём імя Яна Масарыка "...у падзяку за карыснае супрацоўніцтва ў паглыбленні беларуска-чэскіх стасункаў" (2007).

Мы памятаем яго шчырым сябрам, удзельнікам актуальных падзеяў у культурным і грамадскім жыцці. Да саўгашчыні апошняга часу, нягледзячы на хваробу сэрца, ён наведваў прэзентацыі беларускага музичнага рэспубліканскага выдання, творчыя вечарыны, канцэрты вядомых музыкантаў, выставы карцін, і имкнуўся зрабіць яскравыя і эмансіпістичныя рэпартажы з падзеямі. Ён адзначаў выданне кніг Алеся Бяляцкага "Бой з сабой" і Алега Трушава "Гісторыя сярэднявечнай Еўропы", вітаў выхад новага дыска Т. Дайнекі, гастролі "Старога Ольсы" ў ЗША, рыхтаваў 25-гадовы агляд творчасці "Палаца". Свайм аўтарскім і палымяним словамі ён натхніў калегаў-журналісту і сяброву ТВМ. Да апошняга часу ён меў шмат ідей і планаў.

А яшчэ дзесяцігоддзем раней Анатоль Мяльгуй з Вітаутам Мартыненкамі маглі гадзінамі распавядаць пра рэцензіі на ўніверсітэтскіх літаратураў і музычных праектах беларускіх выдаўцоў, дзе ў розных жанрах сучаснай музыкі ажывала наша сучасная, класічная і архаічная пазія: трыйб'ют-альбомы меладычных песень на верши Янкі Купалы, Уладзіміра Караткевіча, Ларысы Геніюш, Сяргея Новіка-Плюна, аўтарская кружэлкі папулярных артыстаў (Алеся Камоцкага, Вальжыны Цярэшчанкі, Таццяны Беланогай, гуртоў "Тесаур", "P.L.A.N.", "DeadMarsh") з новым гучаннем пазіі Рыгора Барадуліна, Сяргея Законікава, Яўгеніі Янішчы, Уладзіміра Някляева, Максіма Багдановіча, Алеся Гаруна.

Вераснёўскім вечарам 2010 года мы з Анатолем і Вітаутам сустрэліся на фэсце "Камяніца" ў Азярцы пад Менскам. Сябры супольна рабілі агульную справу. Анатоль фатаграфаваў удзельнікаў музичнага фесту. Вітаут распаўсюджваў кнігі пра музыку. Па занячэнні выступлення фолька-колектываў пад зоркамі мы крочылі да аўтобуснага прыпынка і па дарозе Вітаут расказваў амаль дэтэктывную гісторыю пра тое, як ён пераўпраўляў праз мяжу іх першую з Анатолем кнігу ў скрутку са шпалерамі, каб яна змагла быць выдадзенай на Захадзе, а Анатоль дзяліўся успамінамі пра ўдзельнікаў рок-клуба "Няміга". Гэта быў два рамантыкі, апантаныя музыкай і беларушчынай, у якіх захапленні спачулаціся з высокім прафесіяналізмам і адказнасцю.

- Толя нарадзіўся ў Менску ў 5-ай радзільні, - успамінае яго сястра Таццяна. Нашы бацькі Леакадзія Вікенцеўна і Мітрафан Вікенцевіч працаўвалі на Менскім аўтазаводе, жылі ў Заводскім раёне. Праца была цяжкай, родныя будавалі дом, а малы Толя часта

забіраўся ў катлаван і там гуляў, што было небяспечна. У школе па вучобе ён не быў лепшым, але яго абраў старастам класа. Старэйшы за мяне на пяць гадоў, ён быў мне за няньку, і таму на ўсё жыццё застаўся лепшым сябрам. Для маіх дзяцей, сваіх племянінікаў, ён стаў хросным бацькам. Гэта быў самы выдатны хросны бацька на свеце! Ён не прапускаў ніводнага свята, ні дня народзінаў, каб не прыйсці з падарункамі. Маці перанесла інсульт і ляжала 13 гадоў, бацька даглядаў яе. Анатоль скончыў спачатку энергетычны тэхнікум, а затым паступіў у інстытут, але зразумеў, што гэта не яго шлях. І потым ён абраў журфак БДУ. Па заканчэнні яго Толя ўладаваўся на заводзе "Атлант" у шматтыражную газету, дзе ён працаўвалі да 2015 года. Завод выдзяліў яго сям'і двухпакаўную кватэру.

- Як сапраўдны беларус ён вельмі любіў нашу зямлю і прыроду, - успамінае Станіслаў Мяльгуй. - Тата вучыў мяне быць добрым да кожнай жывой істоты на зямлі. Мне вельмі пашанавала быць яго сынам. Адночыні ён узяў мяне маленькім на канцэрт "Крамы", і гэта мела ўплыў на мяне. Мы разам ездзілі ў грыбы. Гульць на свежым паветры і радавацца адно аднаму - было шчасцем! Яшчэ мы любілі разам пафіласофстваць і падумаць пра мінулас. Ён таксама цікавіўся новымі тэхналогіямі і ніколі не губляў яму з дзяцінства!

- Анатоль быў майм першым настаўнікам у журналисцкіх курсых, якому я ўдзячны за дапамогу, - кажа Андрэй Андрыеўскі. - Ён унёс у мою адукацыю ўсе асноўныя матывы, якія я сёння маю. Ён быў адным з лепшых журналістай, якіх я бачыў у жыцці. У рубрыцы "Спадчына" ў газете "Атлант" мы пісалі пра гісторыю розных гарадоў і параўноўвалі яе з сучаснасцю.

Сябры ТВМ смуткуюць і выказваюць шчырый спачуванні сваікам і блізкім спадара Анатоля. Ён толькі на год перажыў свайго паплечніка Вітаута Мартыненку, які сышоў з жыцця 17 красавіка 2016 года. Нам будзе яго вельмі не хапаць. Светлая памяць!

Элла Дзвінскія.
На фота аўтара: Анатоль Мяльгуй на прэзентацыі кнігі "Беларускія слова ад спеву", 2010 год.

(Працяг. Пачатак у напярэдніх нумарах.)

Вялікім кіеўскім князем стаў старэшы сын Яраслава Ізяслава, але ён не змог адзін кіраваць вялізным краінай. Уладу ён мусіў падзяліць з двума братамі - Святаславам (чарнігаўскім князем) і Усеваладам (пераяслаўскім князем). Гэты трывумвірат супольна кіраваў краінай 15 гадоў. У 1068 г. на дзяржаву напалі полаўцы, якія на рацэ Альце разбілі аб'яднанне войскаў братоў, і трывумвірат распаўся. У дзяржаве пачаліся міжусобныя войны, у якіх удзельнічалі і польскія войскі, разам з полаўцамі. У выніку кіеўскі станец пасля Ізяслава заніў Святаслав, потым Усевалад, а пазней - зноў Ізяслав, які загінуў у 1078 г.

Княжанне Уладзіміра Манамаха.

У канцы XI ст. кіеўскім князем стаў сын Усевала Уладзімір Манамах. Ён пачаў праводзіць сумесную з'езды князёў (снемы), на якіх абміркоўваліся пытанні як зневінны, так і ўнутранай палітыкі. Самым галоўным быў снег у Любечы, які адбыўся ў 1097 г. На ім фактычна быў зафіксаваны падзел Кіеўскай Русі на асобныя самастойныя княствы, якімі паводле спадчыннага права кіравалі мясцовыя князі. Князі дамовіліся не нападаць адзін на аднаго і разам ваяваць з полаўцамі. Аднак гэтае раашэнне не было реалізаванае, і канфлікты паміж князямі не спыняліся. У 1100 і 1103 гг. адбыліся яшчэ два снемы, дзе падымаўся тыя самыя пытанні, што ў Любечы. Апошні ўздым Кіеўскай дзяржавы адбыўся пры ўладзе Уладзіміра Манамаха (1113-1125) і яго сына Мсціслава Вялікага (1125-1132). Яны паспяхова трymалі ўладу і паспяхова ваявалі з Полацкай дзяржавай. Так, у 1119 г. у Глеба Менскага адбrali яго ўдзельнае княство, а потым князь Мсціслаў адoleў і полацкіх князёў да выслаў іх у Візантый.

Феадальная раздробленасць і манола-татарская нагроза.

Пасля смерці князя Мсціслава ў 1132 г. Кіеўская дзяржава канчатково распалася на асобныя самастойныя княствы-землі. Аднак мясцовыя князі, з выняткам полацкіх, увесе час змагаліся паміж сабою за ўладу ў Кіеве, каб хоць фармальна называцца вялікім кіеўскім князем. Часам князі арганізоўвалі сумесную паходы супраць полаўцаў. Так, у 1183 г. аб'яднаныя дружыны дзевяці князёў на рацэ Арэлі разбілі вялізнае палавецкае войска. Шмат палавецкіх ханаў трапіла ў палон і мусіла плаціць

"Зменявік" Уладзіміра Манамаха. XII ст. Фота А. Сырамятніка.

вялікі выкуп, а галоўнага хана Кабяка ўзялі ў палон і забілі ў Кіеве. Пра гэтую бітву паведамляе невядомы аўтар "Слова пра паход Ігравы".

У першай палове XIII ст. з'явіўся новы вораг - мангола-татары. У бітве з імі на р. Капцы ў 1223 г. удзельнічала аб'яднанне войскаў розных князёў, але яны былі разбіты. Кіеў стаціў калі 10 тысяч чалавек і свайго князя Мсціслава Раманавіча. У 1240 г. горад захапіла і іншчыла войска вышэйзгаданага хана Батыя.

Гаспадарчае жыццё і сацыяльная структура Кіеўскай Русі. Асновай гаспадаркі краіны быў земляробства. Сяляне вырошчвалі збожжавыя культуры, асабліва жыта, гарох, боб, лён, каноплі, разводзілі сады і агароды. Але агратэхніка была прымытых. Зямлю арапі з дапамогай плуга і сахі. Ворыўнае земляробства было або падсечна-агнявым, або лясной аблогай. Таксама была папарная сістэма і двухпольны ці трохпольны севазаворот. На другім месцы ў гаспадарцы была жывёлагадоўля. Асабліва шанаваліся коні і воловы, якія былі асноўнай цяглай сілай. Па-ранейшаму развівалася паляванне і рыбалоўства, а таксама бортніцтва, бо ў тых часах мёд замяніў цукар. У той час панавала натуральнае гаспадарства, і людзі самі рабілі ўсё неабходнае. Даўгі час вісковае насельніцтва ва ўсходніх славін называлася праста "людзьмі". Таму і даніна з іх мела назму "палиодзе". Аднак у IX-XII стст. раней вольныя сяляне падзяліліся на наступныя групы: чэлядзь - слугі ў феадалаў; халопы - у становішчы нявольнікаў, якія былі маёмасцю феадала; радовічы і запоўты - сяляне, якія мусілі працаваць за даўгі ў гаспадарцы феадала. Захоўвалася і вялікая група адносна вольных сялян-земляробаў, якія мелі назму смерды.

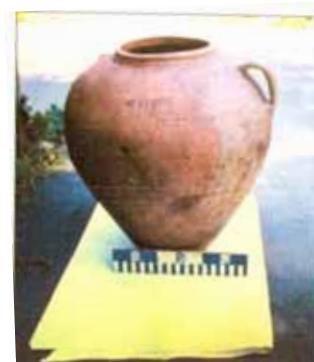
У XIII ст. у пісьмовых крыніцах узімка ўзрэзі "кressyнцы", што значыць хрысціянін. Гэта сведчыць пра тое, што тады хрысціянства канчатково запанавала і на вёсцы.

Сяляне жылі разам, вялікімі групамі - грамадою, або абішынай. Грамада валодала агульной зямлёю (выганы для жывёлы, пакосы, рыбныя лоўлі і іншае), а зямля, якую абраўлялі сялянскія сем'і, замоцоўвалася за імі і была іх надзелам. Памеры надзелаў былі розныя і залежалі ад розных чынінкаў.

Гарадское насельніцтва прызнавала ўладу або вялікага, кіеўскага князя, або князя мясцовага. Гараджане мелі і сваё самакіраванне - рады гарадской знаці ("старцы гарадскі" і народныя сходы мужчын-гараджан - "вечы"). Асноўнымі заняткамі гараджан былі рамёствы і гандаль, але існавала і земляробства ў гарадскіх ваколіцах. Кіравалі гарадамі прызначаныя князем ці абраўныя чыноўнікі: пасаднікі, агнішчане, цівуны і інш. Да феадалаў адносіліся вялікія князі, мясцовыя князі і іх дружыннікі, якія паступова сталі баярамі. Яны валодалі ўсімі правамі на зямлю і маглі пера-

Гісторыя сярэднявечнай Еўропы (V - XV стагоддзі)

Карчаг. Канец XII - пачатак XIII стст. Раскопкі аўтара на Мазырскім замчышчы.

Шалі для ўзважвання срэбра, скрынчак для шапяю і срэбнія манеты. Фота з калекцыі аўтара.

даваць яе ў спадчыну. У XI-XII стст. асобную катэгорыю насельніцтва складалі *святары і манахі*, прадстаўнікі праваслаўнага духавенства. Значная частка духавенства жыла ў гарадах ці ў прыгарадных манастырах. Так, у Ноўгарадзе ў XII ст. было 17 манастыроў, а ў Кіеве - некалькі дзясяткаў мураваных храмаў. Асобную групу насельніцтва складалі купцы, якіх звалі "госці". Госці былі заможнымі людзьмі і займаліся міжнародным гандлем; яны ўтваралі свае прафесійныя карпарацыі. Так, у Ноўгарадзе ў XII ст. была карпарацыя пад назваю "Іванскае сто". Яна мела свой статут, казну, старастаў і нават царкву-заступніцу, збудаваную за свае грочы.

Культура Кіеўскай Русі. Вялікую ролю ў развіції мясцовай культуры адыграла

ўсходнє хрысціянства, запазычанае ў Візантый. З Візантый прыехалі не толькі святыя і манахі, але і дойліды, мастакі-іканапісцы і іншыя высокадукованыя людзі. Сярод іх былі не толькі грэкі, але і славяне, асабліва балгары.

Дзяячуць ім мясцовая эліта навучалася чытаць і пісаць, узімкі першыя школы для святароў і дзіцей знаці. Рэсекі культуры звязаны з імем князя Яраслава, які за сваю схільнасць да адукцыі нават атрымаў мянушку "Мудры". Пры збудаваным ім у Кіеве Сафійскім саборы былі створаны буйны літаратурны цэнтр і вялікая бібліятэка. Мясцовыя пісьменнікі перакладалі на стараславянскую мову творы розных грэцкіх аўтараў. Яшчэ адзін цэнтр культуры Кіеўскай Русі - *Кіева-Пячорскі манастыр*, дзе жыў і працаваў значаміты летапісец манах Нестар, які ўпачатку XII ст. напісаў унікальны твор *"Аповесць мінульых гадоў"*. Яраслав Мудры ўвёў у дзяянні і звод пісьмовых закону - *"Рускую праўду"*. Тут былі названыя ўсе катэгорыі феадальна-залежнага насельніцтва і вызначаны юрдычныя адносіны паміж імі.

Цікавым літаратурным творам, прысвечаным падзеям XII ст. на тэрыторыі Кіеўскай Русі, з'яўляецца *"Слова пра паход Ігравы"*. Арыгінал гэтага твора не захаваўся, а адзіны вядомы нам яго спіс XVI ст. згарэў падчас пажару Масквы ў 1812 г. Невядомы таксама і яго аўтар. На гэты конт існуе розныя меркаванні. Так, савецкі акадэмік, археолаг Барыс Рыбакоў лічыў, што гэту працу напісаў кіеўскі баярин Пётр Барыславіч. Некаторыя лічачы, што твор

мож напісаць іншы чалавек, які дарэчы добра ведаў і тагачасную Беларусь, асабліва Гародню. Расійскі даследчык Аляксандр Зімін, шэршт заходніх вучоных наогул адносяць стварэнне вядомага нам тэксту гэтага твора да канца XVIII ст. Так іх іншай, асноўнай тэмама "Слова" - нядалы паход на по-лаўцаў у 1185 г. ноўгарад-северскага князя *Igara*, яго параза і палон.

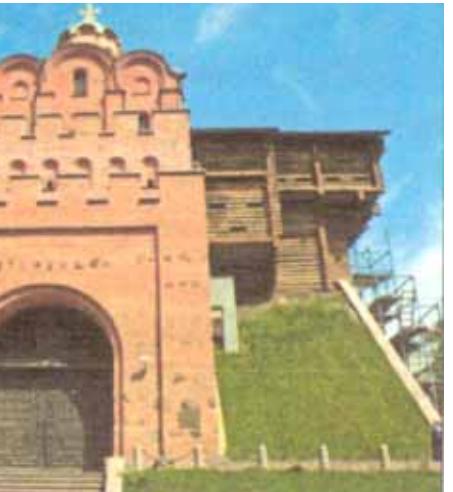
Таксама аўтар за-клікае князёў спыніць міжусобіцы і разам бараніцца ад агульнага ворага.

У пачатку XIII ст. у Кіеве быў складзены *"Кіева-Пячорскі пацярык"*. У ім ідзе гаворка пра жыццё манаха ў Пячорскім манастыры, пра будаўніцтва вялікага манастирскага храма і пра ўзаемадносіны манастыра са свецкімі ўладамі Кіева.

У адразненне ад Заходніх Еўропы, гарадское насельніцтва краіны было больш пісьменнае.

Пра гэта сведчыць зна-

кладаліся з валоў, равоў і драўляных сцен-гародняў. Галоўным храмам горада быў Сафійскі сабор. Да нашых дзён з тых часоў захаваліся *Кірылаўская царква* і *Выдубіцкі храм св. Міхаіла*. Инэр'еры Сафійскага сабора аздоблены ўнікальнымі мазаікамі і фрэскамі. Шырокая вядомымі былі таксама вырабы кіеўскіх ювеліраў, якія выраблялі шэдэўры як свецкага, так і царкоўнага дэкаратыўна-ўжытковага мастацтва:

"Залатыя вароты" ў Кіеве (1017-1024 гг.). Сучасны здымак.

ходкі берасцяных грамат, якія пісалі адзін аднаму простыя людзі, што не належалі да феадальнай знаці. Сам Кіёў быў адным з самых вялікіх єўрапейскіх гарадоў.

У 1037 г. горад быў істотна перабудаваны і павялічаны ў сваіх памерах князем Яраславам Мудрым. Кіеўскі дзядзінец атрымаў ўмацаванні працягласцю 3,5 км. Вышыня вала складала 11 м, вышыня вала разам з драўлянымі сцэнамі наверсе дасягала вышыні 16 м. Галоўны ўваход у горад абараняла вялікая мураваная вежа-брама "Залатыя вароты". Памеры вежы 10,5x17,65 м і вышыня каля 15 м.

Уверсе ад брамы стаяла царква *Дабравешчання*. Акрамя дзядзінца, іншыя раёны Кіева - Кальвоў канец і Падол - таксама мелі ўмацаванні, што

Выявы, зробленыя хлопчыкамі Анфімам, з берасцяных грамат

розныя бранзалеты, крыжы, царкоўны посуд, жаночыя аздобы (колты) і пярсцёнкі, а таксама княжацкі дыядэмъ.

Сярод мастацкіх вырабаў старажытнага Кіева трэба адзначыць разьбу па камені і мармуру. Захаваліся разныя саркафагі, вырабленыя з мяккага чырвонага каменю (шыфера): магчымы, княгіні Вольгі, а таксама саркафаг Яраслава Мудрага, зроблены з белага мармуру. Ёсьць меркаванне, што ён быў выраблены дзесяці ў Візантый, а затым у XI ст. прывезены ў Кіев. Шырокая вядомая і каменныя рэльефы XI ст. з Дзмітрыеўскага і Міхайлаўскага манастыроў з выявамі ўзброеных святых вершнікаў, якія едуть на сасустрach адзін дру-

гому.

(Працяг у наступным нумары.)

Першая ластаўка ў даследаванні літаратурнай Лідчыны

У бягучым годзе 50-гадовы юбілей адзначыць літаратурнае аўяднанне "Суквецце" пры рэдакцыі "Лідскай газеты". У гэты юбілейны для "Суквецце" год вучнямі сярэдняй школы № 11 падрыхтавана даследчая праца па гісторыі і дні сённяшнім літаб'яднанні. Яна так і называецца: "Літаратурнае аўяднанне "Суквецце": гісторыя і сучаснасць". Даследаваннем займаецца адзіннадцаткласніцы СШ № 11 Вераніка Аляхновіч і Дзіяна Жэгала пад кірауніцтвам настаўніцы рускай мовы і літаратуры Наталіі Мікалаеўны Анашкевіч.

- Кожны год у красавіку праходзіць адкрытая раённая канферэнцыя даследчых працаў навучэнцаў устаноў агульнай сярэдняй адукацыі "Ступені да навукі", - гаворыць Наталля Анашкевіч. - І кожны год наша школа, як і іншыя, рыхтуете да гэтай канферэнцыі даследчую працы. У гэтым годзе мы вырашылі даследаваць гісторыю і дзень сённяшні літаратурнага аўяднання "Суквецце". Да гэтага ў

кіраунікамі "Суквецце" Уладзімірам Вацко і Міхасём Мельнікам, з цяперашнім кірауніком літаб'яднання Алесем Хітруном, заглядвалі і на сайт суполкі ў групе "ВКонтакте", наведвалі пастаянную экспазіцыю літаратурнага аддзела Лідскага гісторычна-масацкага музея (доміка Таўла) "З масацкім словам па жыцці".

На адкрытай раённай канферэнцыі "Ступені да навукі" да-

следчая праца заняла пачэснае 2-е месца, усяго адзін бал аддзяліў яе ад 1-га, якое было прысуджана даследчай працы дзесяцікласніцы гімназіі № 1 горада Ліды Марыны Герасімчук пад кірауніцтвам настаўніцы рускай мовы і літаратуры Аляксандры Сымановіч (даречы, паэта і сябра літаб'яднання "Суквецце") "Прыёмы моўнай гульні ў медыятеках сучасных падлетковых СМІ".

дадатках займаюць артыкулы і літаратурныя старонкі з "Лідской газеты", па якіх можна прасачыць літаратурнае жыццё Лідчыны, дасыгненні лідскіх творцаў.

Як ужо адзначалася, гісторыя літаратурнай Лідчыны почалася задоўга да ўзнікнення "Суквецце". Яе пачаткам у даследчай працы лічыцца самы канец XVI стагоддзя, а дакладней - 1598 год, калі лідскі стараста Ян Абрамовіч выдаў у Вільні "Катэхізіс", у які ўвайшло 300 рэлігійных песень. Пачаткам жа гісторыі ўласна літаб'яднання "Суквецце" ўмоўна лічыцца 1967 год, калі літаратурнае аўяднанне пры рэдакцыі газеты "Уперад" (папярэдніцы "Лідской газеты") узнала адказны сакратар Віктар Кучынскі. Аднак у ходзе даследавання аўтары працы знайшлі матэрыялы, якія сведчаць аб існаванні пры рэдакцыі літаратурнай суполкі і да 1967 года. Магчыма нават, што паэты і празаікі Лідчыны пачалі згуртоўвацца пры газете "Уперад" у першыя гады існавання самой газеты, калі ў ёй працавалі беларускія паэты Валянцін Таўла і Ніна Тарас (а гэта 1939-1941 гады). Назву ж "Суквецце" літаб'яднанню даў яго кіраунік Уладзімір Вацко, які ўзначальваў аўяднанне больш за 30 гадоў (1972-2004).

Даследчыкі падлічылі, што толькі за апошнія дзесяцігоддзі выйшла больш за 50 кніг пазіці і прозы лідскіх творцаў, з году ў год не памяншаецца колькасць мерапрыемстваў у рамках дзеянасці "Суквецце", яно працягвае актыўна працаўцаць, заяўляючы аб сабе. Толькі за пять апошніх гадоў, зноў жа па скрупулезнай падліках юных даследчыкаў, на літаратурнай старонцы "Лідской газеты" былі змешчаны творы больш як 100 аўтараў.

"Амаль у кожным выпуску літаратурнай старонкі з'яўляюцца новыя імёны, - пішуць аўтары працы. - А колькі таленавітых літаратаўраў янич не заявілі аб сабе? Колькі новых імён прыйдзе на змену старэйшаму пакаленню! Хочацца даць невялікую параду тым, хто яничэ толькі плануе звязаць сваё жыццё з літаратурай ці толькі пачынае пісаць: не ўпсціце час, пазнаёмітесь з пісьменнікамі старэйшага пакалення. Сёння яны

- супраўдныя майстры масацкага слова. Яны готовыя перадаць свой вопыт, дапамагчы настроіцца на лірычную хвалю кожнаму; яны чакаюць сустрэч з юнымі талентамі".

* * *

Даследчая праца "Літаратурнае аўяднанне "Суквецце": гісторыя і сучаснасць" выклікала вялікую цікавасць і захапленне ў сяброў літаб'яднання, некаторыя з іх нават напісалі водгукі аб ёй. Так, напрыклад, Міхась Мельнік назваў працу вельмі актуальнай і пазнавальнай; Ганна Рэлікоўская адзначыла, што ў гэтай працы "ўпершыню сістэматызаваны адрывачныя матэрыялы аб дзеянасці лідскіх паэтаў"; Алесь Хітрун называў даследаванне "першай ластаўкай" у навуковай распрацоўцы тэмы літаратурнай дзеянасці Лідчыны, знакавай падзеяй для рэгіянальнай літаратуры, значным штуршком для далейшага навуковага даследавання Лідчыны літаратурнай, якая багата на творцаў. Магчыма, праца будзе апублікавана ў часопісе "Лідскі летапісец", презентавана ў час святкавання юбілея "Суквецце", якое запланавана на чэрвень.

- Наша даследчая праца стане каштоўным дапаможнікам пры вывучэнні літаратурнага краязнаўства Лідчыны, - гаворыць кіраунік працы Наталля Анашкевіч. - Яе можна выкарыстоўваць на пазакласных занятках па літаратуре, пры правядзенні літаратурных гасцёўнай, экспкурсій. Само даследаванне пагэтай тэмэ ў нашай школе будзе працягвацца: не ўсе падшыўкі газеты "Уперад" мы яшчэ праглядзелі, застаецца адкрытым пытанне аб дакладным часе ўтварэння літаб'яднання, і ўвогуле, існуе яшчэ шмат адкрытых пытанняў па Лідчыне літаратурнай (асабліва для дарослых даследчыкаў), гісторыя якой, як мы выясцілі, налічвае больш за чатыры стагоддзі. Поль дзеянасці тут вельмі шырокас, і спадзяюся, што нашу работу ў гэтым кірунку падтрымаваць юныя даследчыкі і настаўнікі іншых школ.

Аляксандр МАЦУЛЕВІЧ.

На здымках: даклад робіць Вераніка Аляхновіч, распавядае Наталля Мікалаеўна Анашкевіч.

А. Мельнікаў у "Коле сяброў"

13 красавіка ў гості да магілёўскай арганізацыі ТБМ на "Кола сяброў" завітаў славуты бард Андрэй Мельнікаў. Вядомы не толькі сваёй творчасцю, але і грамадскай дзеянасцю музыка і спявак не толькі парадаваў нас сваімі песнямі, але і расповедамі пра розныя старонкі гісторыі нашай краіны, пра любоў да Бацькаўш-

чины, пра галасы мінулага. Не абышлося і без славутай Багдановічавай "Пагоні", а таксама без згадак пра Магілёў - бард праспіваў яшчэ і на слова "Летапісца" Багдановіча, а таксама "Машэкі" Карапткевіча. Дзякуем спадару Андрэю за прыемную, цэлую сустрэчу і чакаем наступнага разу!

Mагілёўская гар. арг. ТБМ.

У гонар Міхася Стральцова

28 красавіка ў Магілёў завіталі паэт Міхась Скобла і спявачка Таццяна Грыневіч-Матафонава, каб правесці сустрэчу ў гонар нашага земляка, паэта Міхася Стральцова, якому сёлета споўніліся 80 год. Госці наведалі сярэднюю школу № 34, а таксама бібліятэку імя Янкі Купалы, дзе і адбылася сустрэча з прыхільнікамі беларушчыны, у тым ліку з сябрамі ТБМ. Міхась Скобла распавёў пра талент славутага паэта, пра то, як быў знойдзены яго архіў пасля 20 год невядомасці, пра значнасць творчасці Міхася Стральцова не толькі для беларускай, але і для светскай пазіціі (на паэтычныя мерапрыемствы, прысвечаныя памяці Стральцова, прыязджаюць творцы ажно з Новай Зеландыі). Прагучалі і вершы нашага земляка - іх прачытаў не толькі наш госьць, але і вучаніцы СШ № 4 Лада, Таццяна і Эвеліна, якія завіталі са сваёй настаўніцай Лідзія Пятроўнай. Але і на гэтым сустрэча не скончылася - прысутных чакала яшчэ шмат песьняў на слова беларускіх паэтаў, у тым ліку сяброў Міхася Стральцова, у выкананні Таццяны Грыневіч-Матафонавай. Дзякуем бібліятэцы імя Янкі Купалы, а таксама гасцям за выдатны вечар і вандроўку ў свет цудоўнага паэта!

Магілёўская гарадская арганізацыя ТБМ.

нашай школы ўжо меўся пэўны вопыт даследавання калектывных і асабістых зборнікаў лідскіх паэтаў, а сёлета мы вырашылі, што ўжо высцелі для даследавання цэлай суполкі падстаў пад назвай "Суквецце", тым больш што ў "Суквецце" сёлета якраз юбілей, а даследаваннем яго гісторыі да нас ніхто не займаўся. Да таго ж, штогод у нашай школе арганізоўваюцца сустрэчы з лідскімі паэтамі ў рамках прадметных Тыдняў беларускай і рускай мовы і літаратуры, і мы падтрымліваем сувязь з літаб'яднаннем.

Як расказала далей Наталля Мікалаеўна, праца дзвюючыя вучаніцамі (якія, даречы, удзельнічаюць у навуковых канферэнцыях з 5-га класа) падле кірауніцтвам была прароблена вялізная і карпатлівая. Было перагорнута шмат падшывак "Лідской газеты" прызоры артыкулаў, што датычна літаратурнага жыцця Лідчыны, літаратурных старонак. Даследчыкі таксама знаёміліся са зборнікамі вершаў і прозы, сустракаліся з былымі

Ад яе сыходзіла дабрыня, ласка, цяпло

Новую кнігу вершаў "Ты осталась со мной" францішак, геолаг і паэт Фелікс Шкірманкоў прысывяціў сваёй незабытнай жонцы Веры Васільеўне, якая адышла ў іншы свет восеньню 2016 года. У зборнік увайшли верши розных гадоў. "Зоранькай яснай, зоранькай чыстай", "крыніцай яснай і празрыстай" называе паэт сваю кахрану, праз гады піша ён пра свае ўсебядыннае пачуццё.

- Мы пазнаёміліся ў 1946 годзе, - успамінае Фелікс Уладзіміравіч. - Вера Васільеўна нарадзілася ў Пензе ў 1928 годзе. Я служыў у адной частцы з яе бацькам маёрам Ёжыкам. Пасля заканчэння вайны ён перавёз свою сям'ю ў месца дыслакацыі войска на Ўкраіне. Вялікае шчасце, што мы сустрэліся, мы былі прызначаны адно аднаму. Гэта быў падарунак ад Господа на ўсё маё жыццё. Мы прыйшли суроўшу школу жыцця ў геалагічнай партыі на Кальме. Ехалі туды ў 1951 годзе па дамоўленасці, а адпрацавалі там да пенсіі.

Усе семдзесят гадоў, шэсць месяцаў і адзін дзень мы былі разам, саграваючы адзін аднаго. Ніколі мы не сказали адзін аднаму крыўднага, абразлівага слова. У нас не было падзелу на "тваё" і "маё", а ўсё было НАША - агульнае і недзялімае...

Калі мы адзначалі 65 гадоў сумеснага жыцця, у Свята-Петра-Паўлаўскім храме вёскі Лясное, нас павянячаў айцеп Георгій. Святар, які набліжае людзей да веры, культуры і годнасці, уручыў нам памятны абраз складзены. Гэты абраз стаіць зараз на стале ля майго ложка.

Заснавальнік:
ТБМ імя Францішка Скарыны.

Пасведчанне аб реєстрацыі № 908 ад
18 снежня 2009 г. выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Адрас рэдакцыі:
231293, Лідскі р-н, в. Даўгіна.

Адрас для паштовых адпраўленняў:
231282, г. Ліда-2, п/с 7.
E-mail: naszaslova@tut.by

Калі яна пакінула мяне, у душы застаўся боль, які нічым немагчыма сцішыць. Я буду годна пераносіць гэты боль да скону. Але я застаўся тут на зямлі яшчэ для важнага задання. Я супакойваюся, разумеючы, што мне дараўана жыццё для праслаўлення светлай памяці той, што пасланы была, каб я пазнаў шчасце вернага кахрання. Я павіен расказаць нашым нашчадкам пра шчасце, якое яна мне дарыла ўсе гэтыя семдзесят гадоў, восем месяцаў і адзін дзень.

У шаноўнага ветэрана і паэта, акрамя каштоўнага жыццёвага досвіду, застаўся вялікі скарб: сын і дачка, чацвёрка ўнукаў і пяцёра праўнукоў.

"*Ты - маё яснае неба,
уся з дабрыні і цяпла,*" -
пісаў паэт ў 2003 годзе ў вершы "Я без цябе".

"Кніга павінна дайсці да кожнага маладога чалавека, які ўступае ў жыццё, - аддаваўся, прачытаўшы яе, акадэмік Радзім Гаўрылавіч Гарэцкі.

Эла Дзвінская,
на здымку: **Фелікс**
Уладзіміравіч і Вера Васільеўна
Шкірманковы, 1996 год.

У нас на двах адно дыханне

Мне цяжка гэта ўявіць,
Што мы маглі і не сустрэцца.
Тады жыццё сваё пражыць
Прышлося б, як прыдзеца.

Без цяплыні тваіх вачэй.
Без незабытнага прызнання,
Без дзіўных казачных начэй,
Без шчасця боскага кахрання.

I сёння побач ты са мной,
У нас дваіх адно дыханне.
З'янданы ім на ўсё жыццё.
25 студзеня 2015 года.

Яна пайшла, а я застаўся

Яна пайшла, а я застаўся,
Даўно стary, не маладзён,
Знік сэнс жыцця, бо ўжо не будзе,
Тых, што былі, шчаслівых дзён.

Туды пайшла, адкуль яшчэ
Пакуль нікога не вярталі.
З той таямніцы, што здаўна
Тым светам людзі называлі.

Ці цемра там, ці ўсюды свет.
I ўсё спакойна і прыгожа.
Ці ёсьць там памяць, ці няма,
Ніхто сказаць, на жаль, не можа.

З казанняў продкаў пра той свет
Што-кольвець вядома,
Але дакладна, што і як,
Нікому невядома.

Таму адна надзея ёсьць:
У сне сустрэчы дачакацца,
Каб з першых вуснаў ад яе,
Што там і як дазнацца.

Цяпер я гэтым і жыву.
У думках сцелецца дарога,
Якой яна са мной ішла,
Чароўным падарункам Бога.

22 студзеня 2017 года.

Рэдактар Станіслаў Вацлававіч Суднік

Рэдакцыйная калегія:

Алена Анісім, Юрасік Бабіч, Юлія Бажок,
Марыя Баравік, Аляксей Карпенка, Эла Оліна, Ігар
Пракаповіч, Аляксей Пяткевіч, Станіслаў Суднік,
Павел Сцяпко, Алег Трусаў,
Дзяніс Тушынскі, Аляксей Шалахоўскі.
<http://naszaslowa.by/> <http://pawet.net/>
<http://kamunikat.org/> <http://tbm-mova.by/>
<http://nashaslova.mns.by/>

Тэатр - выхаванне творчасцю

Стварэнне культурнага беларускамоўнага асяроддзя - адна з важных задач, якія стаяць перад Ільчоўскай школай, бо перш за ўсё ў атмасферы культуры можна выхаваць чалавека, які імкнецца да самарэалізацыі, што валодае пачуццём нацыянальнай самасвядомасці. Гэта тая аснова, якая дазваляе вырашыць праблемы выхавання і адкуліць больш арганічна, не навязваючы сацыяльных ўстаноў. Стварэнне тэатральнай групы "Васількі" з'явілася вынікам укаранення і выкарыстання ў паўсядзённай школьнай практицы методыкі праектаў на ўроках беларускай мовы і літаратуры.

Тэатральная дзейнасць дзеяе ўжо ў асаблівасцях мовы, жыцці, побыце, традыцыях, гісторыі, музыцы, жывапісе, святах, абрадах, словамі аб тым, што ўключае ў сябе паняцце менталітэт беларускай нацыі. Вучні насымрэч пагружаюцца ў беларускую мову і выхаванне асяроддзе. У тэатры адбываецца навучанне ў дзеянні, якое дастаўляе дзецям задавальненне, развівае, падтрымлівае матывацию да вывучэння роднай мовы. Праца над інсценіроўкамі актыўнізуе, замацоўвае і ўзбагачае слоўнікі запас, садзейнічае эстэтычнаму выхаванню, развівае мастацкі густ і музычны слых. Сумесны выбор рэпертуару, адпрацоўка тэкстаў і песен замацоўваюць міжасабовыя адносіны, гуртуюць калектыву, дазваляюць выявіць адoranых дзяяц, а самым слабым вучням - самавыявіцца.

Пачалося ўсё ў мінульым годзе, калі я пачаў працаваць у дзяржаўнай установе адкуліцы "Ільчоўская сярэдняя школа" Рагачоўскага раёна, спачатку намеснікам дырэктара па выхаваўчай работе, а потым і настаўнікам беларускай мовы і літаратуры. У мінульым годзе была паставлена п'еса Георгія Марчука "Ноўвыя прыгоды Несцеркі". У 2016 годзе я таксама напісаў п'есу "Лясны цар" (паводле оперы Н. Арсеніевай "Ляс-

насці) і выхаваўчыя сферы развіцця асобы, дае кожнаму вучню магчымасць для самавыявіlenня.

Як у кожным тэатры ў нас ёсьць акцёры, якія з'яўлююцца школьнімі кумірамі, іх ведае ўся школа з 1 па 11 клас.

У Ільчоўскім тэатры пануе атмасфера паразумення, любові і супрацоўніцтва. Малодшыя школьнікі набываюць уменні і навыкі, старэйшыя ўдасканальваюць іх, усе дапамагаюць адзін аднаму. Ужо ёсьць задума пастаўіць новы спектакль па інсценіроўцы, якую стварылі самі вучні школы.

У 2016/2017 навучальным годзе ў складзе Ільчоўскай тэатральнай групы "Васількі" ўдзельнічала 18 вучняў і 2 настаўнікі. У рэпертуары калектыва - 3 гатовыя спектаклі, 2 народныя танцы, некалькі абрадаў, прыпейкі, а таксама лірычныя мініяцюры. Праца над ролямі, песнямі, дэкарацыямі мае велізарную практичную значнасць, актыўізуе вучняў, дазваляе ім працаваць у індывідуальным тэмпе з улікам зацікаўленняў і здольнасцей, а таксама развівае агульныя уменні і навыкі.

Ксандрэнка Ксенія, Ярмоліна Дзіяна, Вопсева Марыя (10 клас), Балахонаў Іван (11 клас). Група гэтых акцёраў красавала ў інсценіроўцы "Лясны цар" у красавіку 2017 года раённага этапу абласнога конкурсу тэатральных і лялечных калектываў. Многія вучні адзначаны дыпломамі і падзялкамі. Яны не толькі добра сыграли, але і цудоўна танцавалі і спявалі народныя песні на роднай беларускай мове. Я вельмі паважаю ўсіх маіх выхаванцаў, ганаруся імі і ўзяўчыні ім за творчасць, цярпенне, працавіцасць. Яны не толькі акцёры нашага тэатра, але і надзейныя сябры і таварышы.

Закончыць мой артыкул я хацеў бы словамі вучаніцы 10 класа Александрэнкі Ксеніі, якая пра наш тэатр сказала наступнае: "Тэатр для мяне - гэта глыток крынічнай вады, гэта паветра, якім хочацца дыхаць і дыхаць..."

Настаўнік беларускай мовы і літаратуры Ільчоўскай сярэдняй школы, кіраўнік тэатральнай групы "Васількі" Юры Уладзіміравіч Мянькоў.

Каштоўным з'яўлецца не толькі вынік (спектакль, песня, мюсік, дэкарацыя, чытанне верша), але і сам працэс працы, які прадугледжвае працу па-за класам, школьнай, рабочай, ствараючы тым самым умовы для творчасці, пошуку, узаемадзеяння школьнікаў, іх бацькоў, а таксама педагогаў.

Дзейнасць, у якую ўключаюць вучні, адпавядае кагнітыўнай, інтэлектуальнай і

Аўтары цалкам адказныя за падбор і дакладнасць прыведзенай інфармацыі.

Рэдакцыя рукапісы не вяртае.

Газета надрукавана ў Лідской друкарні.

231300, г. Ліда, вул. Ленінскую, 23.

Выдавец: Установа інфармаціі "Выдавецкі дом ТБМ".

Газета падпісаны да друку 1.05.2017 г. у 17.00. Замова № 684.

Аб'ём 2 друкаваныя аркушы. Наклад 1500 асобнікаў.

Падпісны індэкс: 63865.

Кошт падпіскі: 1 мес.- 1,24 руб., 3 мес.- 3,72 руб.

Кошт у розниці: па дамоўленасці.